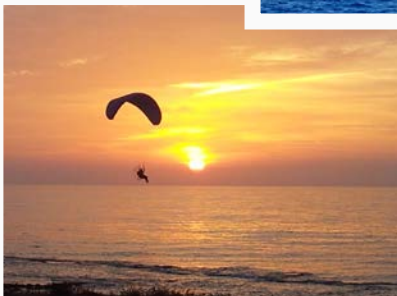
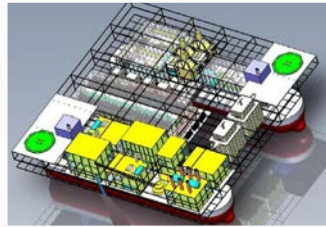

הערכה אסטרטגית ימית לישראל 2016/17

עורך ראשי: פרופ' שאול חורב
ערך והפיק: אהוד גונן

פרק 5: אסטרטגיית הצי הרוסי בים התיכון – פעילות עכשווית בפרספקטיבה היסטורית

צבי מירקין

כללי

מדיניותו ארוכת השנים של ולדימיר פוטין, שבבסיסה הרצון להחזיר לרוסיה את תדמיתה ומעמדה כמעצמת על – מדיניות שכונתה באופן לא רשמי 'עלייתה של רוסיה מהברכיים' – השפיעה גם על פעילותו של הממשל הרוסי בכל הנוגע למדיניות הימית בכלל, ולמדיניות בהפעלת הצי הרוסי בפרט.

מאז תחילת גל הרפורמות האחרון בכוחותיה המזוינים של רוסיה בשנת 2009 (בפועל אין מדובר ברפורמות אלא בניסיון לשקם את הכוחות המזוינים), מנסה ההנהגה הרוסית להפגין כי הצי הצבאי הרוסי חוזר לגדולתו ומסוגל למלא את המשימות ההולמות צי של מעצמה גדולה. בין היתר, שואפת ההנהגה הרוסית להרחיב את פעילותו של הצי הצבאי מעבר למרחבים הימיים הסמוכים לחופי המדינה. בהקשר זה אוהבים האחראיים לנושאי הביטחון ברוסיה לצטט את אמירתו הידועה של הצאר הרוסי אלכסנדר ה-3: "לרוסיה יש רק שתי בעלות הברית – הצבא שלה והצי שלה".

ביולי 2015 אישר נשיא רוסיה ולדימיר פוטין את 'הדוקטרינה הימית' החדשה של רוסיה. על פי אותה דוקטרינה נקבעו חמש זירות מבצעיות של הצי הרוסי: הזירה האטלנטית, הזירה הארקטית, זירת האוקיאנוס השקט, זירת הים הכספי וזירת האוקיאנוס ההודי. הזירה הארקטית והזירה האטלנטית קיבלו את העדיפות הגבוהה ביותר, ובתוך כך נקבע כי אחת המטרות המרכזיות של רוסיה בים היא החזרת נוכחות הקבע בים התיכון, הנתפס כחלק מהזירה האטלנטית.¹ כדי להבין את התפיסה של ההנהגה המדינית והצבאית של רוסיה לגבי הפעלת הצי ניתן לצטט את המפקד הנוכחי של חיל הים הרוסי, אדמירל ולדימיר קורוליוב (Vladimir Korolyov), אשר אמר באחד הראיונות: "הצי של המדינה שגבולותיה הימיים הם הארוכים ביותר בעולם, אינו יכול להרשות לעצמו להיות חלש".²

1 "הדוקטרינה הימית של הפדרציה הרוסית", פרסום באתר האינטרנט ברשמי אל נשיא רוסיה. www.kremlin.ru. יצוין, עם זאת, כי ההחלטה העקרונית על חידוש נוכחותו של הצי בים התיכון התקבלה מספר שנים קודם לכן, ויישומה בפועל התחיל בינואר 2013, עם עריכת תרגיל הצי בזירה זו.

2 "הכוח של הצי שלנו הוא במורשת שלו: הריאיון של מפקד חיל הים אדמירל ולדימיר קורוליוב", העיתון של רוסיה, 31 ביולי 2016. מתוך: <https://rg.ru/2016/07/31/glavnokomanduiushchij-vmf-flot-rossii-ne-mozhet-pozvolit-sebe-byt-slabym.html>

הרקע ההיסטורי

ההנהגה הרוסית הנוכחית מרבה להתייחס למורשת ארוכת הימים של הצי הרוסי ושל הפעילות הרוסית במרחבים ימיים. עם זאת, בפועל, רוסיה היתה במאות הראשונות לקיומה מדינה יבשתית והצי הרוסי הוקם בשלב מאוחר יחסית. גם התרחבותה הטריטוריאלית המרשימה לאורך ההיסטוריה היתה בעיקר בדרך היבשתית. הצי הרוסי הוקם רק בשנים האחרונות למאה ה-17, כאשר הצאר פיוטר הגדול העלה, לראשונה, את הרעיון להפוך את רוסיה למעצמה ימית. השלב הראשון ביישום מטרה זו היה בניסיונות להשתלט על החוף המזרחי של הים הבלטי ועל החוף הצפוני של הים השחור. מדיניות זו הובילה, באופן טבעי, למלחמות בין רוסיה לשבדיה ולאמפריה העות'מאנית, אשר שלטו באותם ימים ואילצה את פיוטר להתחיל בבניית הצי.

תחילה התרכז עיקר המאמץ הצבאי הרוסי – ובכלל זה גם המאמץ הימי הרוסי – בים הבלטי, אולם תוך זמן קצר יחסית עבר מרכז הכובד לזירת הים השחור, והחל מהרבע השני של המאה ה-18 ועד סוף המאה ה-19 היתה האימפריה העות'מאנית יריבתה העיקרית של רוסיה.

עד סוף המאה ה-18 היתה מטרתה של רוסיה להשתלט על החוף הצפוני של הים השחור, ולאחר מכן להרחיב את הטריטוריה הרוסית באזור ולהבטיח את היציאה החופשית של הספינות הרוסיות – הן של הצי המסחרי והן של הצי הצבאי – מהים השחור לים התיכון. במהלך מלחמות אלו התגבשה התפיסה הרוסית בדבר 'הזכות ההיסטורית' של רוסיה לשטחים באזור הים השחור, כולל חצי האי קרים, שאליה התווספה גם התפיסה שעל פיה מתלווה למלחמות אלו פרספקטיבה דתית של מאבק 'בכופרים'. אדמירל פיודור אושקוב (Fedor Ushakov), לדוגמה, אחד מהמפקדים הבולטים של הצי הרוסי במלחמות נגד העות'מאנים במאה ה-18, הוכרז 'כקדוש' על ידי הכנסייה האורתודוקסית.

באמצע המאה ה-19 החלה רוסיה, בעקבות עליית 'השאלה המזרחית'³, להקנות חשיבות לזירה הים תיכונית (ובעיקר לחלק המזרחי של הים התיכון). העיסוק הגובר בסוגיה זו הביא לאחד האסונות הגדולים ביותר בהיסטוריה הצבאית של רוסיה בכלל, ובהיסטוריה של הצי שלה בפרט – בעקבות התבוסה 'במלחמת קרים' נגד הצבאות המתקדמים של צרפת

³ מכלול המחלוקות הבינלאומיות במאה ה-19, הקשורות למעמדם של המקומות הקדושים בפלסטניה ולמאבק על ההשפעה בשטחי האימפריה העות'מאנית.

ובריטניה. רוסיה איבדה לא רק את הצי שלה בים השחור, אלא אף נאסר עליה להחזיק כוחות ימיים בזירה זו.⁴

לאורך כל ההיסטוריה שלו, נותר הצי הרוסי 'כלי עזר' בלבד במערכות הצבאיות שניהלה המדינה. באף מלחמה לא היה לצי תפקיד עצמאי או מוביל, ועיקר פעילותו הסתכמה בהגנה על החופים ובתמיכה בכוחות היבשה. מצב זה נשמר גם במלחמת העולם השנייה, שבמהלכה לא ניהל הצי אף מבצע עצמאי. ניסיון לחרוג ממסגרת זו נעשה רק בשנות ה-60 של המאה העשרים, כאשר מפקד חיל הים הסובייטי דאז, אדמירל סרגיי גורשקוב (Sergey Gorshkov), יזם את הפיכתו של הצי לזרוע אסטרטגית, והתניע תוכנית שאפתנית לבנות צי המסוגל לפעול בכל מרחבי האוקיאנוס. הוא אף הצליח לחולל שינוי באופן שבו נתפסה ההפעלה של הכוחות הימיים, ולקדם את התפיסה של נוכחות קבע של הצי בנקודות מפתח ברחבי העולם. במסגרת יישומה של תפיסה זו הוקמו מספר 'שייטות מבצעיות' שהוצבו בזירות ימיות מרוחקות. הראשונה מביניהן, 'השייטת המבצעית החמישית', פעלה בים התיכון.

השינויים הללו נבעו בעיקר מההתמודדות עם ארה"ב במסגרת 'המלחמה הקרה' והיו חלק מהניסיונות לאזן את העוצמה הצבאית האמריקנית. ההנהגה הסובייטית בתקופתו של ניקיטה חרושצ'וב (1953-1964) נתנה עדיפות ברורה לפיתוח הרכיב הגרעיני האסטרטגי של הכוחות המזוינים, תוך הזנחה בפועל של המרכיב הקונבנציונלי. אחת הסיבות העיקריות להצלחת של גורשקוב היתה יכולתו לשכנע את ההנהגה בכך שהכוחות הימיים יכולים להוות מרכיב חשוב מהעוצמה האסטרטגית הגרעינית הסובייטית. עקב כך ניתנה עדיפות ברורה לבנייה של מערך הצוללות.

בנוסף, הפגנת העוצמה הימית נתפסה על ידי גורשקוב ומקורביו 'כסימן סטטוס' הכרחי למעצמת על. על פי מספר עדויות, דרש גורשקוב לשמוע בכל דיון "איך האמריקנים פותרים בעיות הדומות לאלה הנדונות".⁵ אדמירל ניקולאי אמלקו (Nikolay Amelko), אשר

4 רשמית, בהסכם דובר על ניטרליזציה של הים השחור. סעיף זה חייב גם את רוסיה וגם את האימפריה העות'מאנית. בפועל, העות'מאנים יכלו להחזיק בספינות קרב ובתשתיות המיועדות לצי בים מרמרה ובחלק המזרחי של הים התיכון, בעוד לרוסיה לא היתה אפשרות להעביר במהירות כוחות ימיים מזירה אחרת. נוסח ההסכם על פי אתר האינטרנט של הפקולטה להיסטוריה של אונ' מוסקבה, <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/FOREIGN/paris.htm>.

5 Манойлин, В.И. Базирование Военно-морского флота СССР – Manoylin, V.I., *Bazirovanie Voенно-морского флота СССР (The deployment of the Navy of the USSR)*, (Petersburg, Heba, 2004), p. 286.

שימש במהלך שנות השבעים כסגן מפקד חיל הים לענייני הלוחמה נגד צוללות, הגדיר את תפיסתו של גורשקוב כ: "אם לאמריקנים יש, אז גם לנו צריך להיות".⁶

בהתחשב בכך שההנהגה הסובייטית אף פעם לא הפעילה את הצי שלה כמנוף לחץ בסכסוכים אזוריים והסתפקה 'בהפגנת דגל' מול האמריקנים, ניתן להניח כי בפועל התפיסה וההפעלה של הצי הסובייטי התבססה על העיקרון של 'הצי הקיים בעין' (fleet in being), שעיקרה קריאת תיגר על צי היריב בעצם קיומו של צי חזק.⁷

לפעילות זו היה חלק נכבד בגידול בתקציב הביטחון של ברה"מ, אשר נמנה עם הסיבות העיקריות לקריסתה של הכלכלה הסובייטית במחצית השנייה של שנות ה-80. כתוצאה מכך, עוד בטרם התפרקותה של ברה"מ, התחיל צמצום משמעותי בפעילותו של הצי הסובייטי. לאחר שברה"מ חדלה מלהתקיים, הפך רוב הצי הסובייטי לצי של רוסיה, ותקציבו קוצץ (כמו גם המימון של הכוחות המזוינים בכלל) עד למינימום האפשרי, וזאת בעקבות המשבר הכלכלי הקשה אליו נקלעה המדינה.

מצב זה נותר בעינו גם בשנים הראשונות לשלטון פוטין. בתחילת כהונתו הראשונה נקט פוטין בצעד אשר נתפס על ידי רבים ברוסיה כהרס של אחד מהשרידים האחרונים 'לתקופת הזוהר' של העוצמה הצבאית הסובייטית, כאשר החליט, בשנת 2001, לסגור מסיבות כלכליות, את המרכז לאיסוף מודיעין אלקטרוני בלורדס שבקובה ואת מתקן הצי הרוסי במפרץ קמראן בווייטנאם.⁸ עם זאת, החלטה זו לא חלה על מתקן נוסף שהיה לרוסיה; בסיס טרטוס בסוריה (שנותר לרוסיה גם לאחר שחדלה נוכחות הקבע של כוחותיה הימיים בזירות המרוחקות).

התפיסה הרוסית השתנתה לחלוטין בשנת 2004. הסיבה המוצהרת לכך היה הפיגוע בעיר בסלאן בצפון הקווקז. בפנייה לאומה בעקבות הפיגוע הציג פוטין פרדיגמה חדשה, כאשר הגדיר את התפרקות ברה"מ "כאסון הגאופוליטי הגדול במאה ה-20 והכריז, כי "הפגנו חולשה – ובחלשים מכים".⁹

6 Амелько, Н.Н. В интересах флота и государства: Воспоминания адмирала – Amelko, N.N. *V interesakh flota i gosudarstva: Vospominaniya admirala (In accordance to the interests of the Navy and of the State: The memoires of the admiral)*, (Moscow, Hayka, 2003), p. 129.

7 הרכבי, י. *מלחמה ואסטרטגיה*, ת"א, מערכות, (1990), ע 176.

8 "Дешевле Лурдеса, надёжнее Камрани" (Deshevle Lurdesa, nadezhnee Kamrani), in: *Kommersant-Vlast*, Oct. 30, 2001.

9 <https://lenta.ru/russia/2004/09/04/putin/>

הבעיות העיקריות של הצי הרוסי

מאז הקמתו של הצי הרוסי לפני למעלה מ-300 שנה, חברו מספר מאפיינים גאופוליטיים בסיסיים, אשר הקשו על התפתחותו ומנעו מרוסיה לפתח באופן מלא יכולות ימיות בדומה למעצמות אחרות.

בראש ובראשונה מדובר במסורת 'היבשתית' של ההתרחבות הרוסית. בניגוד למעצמות ימיות כמו בריטניה, ספרד או פורטוגל, רוסיה לא גבלה בתחילת ימיה במדינות שהיו שוות לה מבחינת העוצמה הצבאית ולכן דבר לא מנע ממנה להתפשט בדרך היבשה. הטקטיקה היבשתית נשמרה גם כאשר נתקלה רוסיה ביריבים חזקים יותר, כמו שבדיה והאימפריה העות'מאנית. מאפיינים גאופוליטיים אלו של ההתרחבות הרוסית מאז שעוצבה כמדינה במאה ה-15, הביאו למצב שבו היה לצי תפקיד משני במערך הצבאי הרוסי.

בנוסף, התפתחותה של העוצמה הימית של רוסיה הושפעה מהתנאים הגאוגרפיים. הצי הרוסי פועל במספר זירות המופרדות גאוגרפית זו מזו (הים הבלטי, הים השחור, האוקיאנוס הצפוני, האוקיאנוס השקט והאוקיאנוס האטלנטי), והקשר בינן ובינן עצמן, וכן בינן לבין מרחבי הפעילות באוקיאנוס, הינו מוגבל. יציאה מהים השחור ומהים הבלטי דורשת מעבר דרך מצרים שאינם נמצאים תחת שליטה רוסית. היציאה מהאוקיאנוס הצפוני לאוקיאנוס האטלנטי כרוכה במעבר דרך מרחב שנשלט בפועל על ידי מדינות אחרות, ואילו הבסיסים העיקריים באוקיאנוס השקט מופרדים מהאוקיאנוס הפתוח באיים הקוריליים ובאיים היפניים.

עצם העובדה שהזירות הימיות מופרדות זו מזו, השפיעה גם על היכולת של הצי הסובייטי, ומאוחר יותר גם על יכולתו של הצי הרוסי, להעתיק כוחות מזירה לזירה. תנאים אלו, בתורם, הגבילו במידה רבה את היכולת של רוסיה לנהל מלחמה בים. הדוגמה הבולטת ביותר לכך היא המלחמה בין רוסיה ליפן בין 1904 ל-1905, שבמהלכה נאלצו הרוסים, לאחר תבוסת הצי באוקיאנוס השקט, לשלוח שייטת מהים הבלטי כתגבורת לזירת הלחימה. שייטת התגבורת הפליגה דרך האוקיאנוס האטלנטי והאוקיאנוס ההודי בלי לעצור בתחנות ביניים.

האסטרטגיה הימית הנוכחית של רוסיה והזירה הים התיכונית

מאז שרוסיה התחילה לשקם את כוחותיה המזוינים בעשור הקודם, ראתה הנהגת המדינה את הפעילות הימית ככלי להפגין את חזרתה של העוצמה הצבאית הרוסית ושקום מעמדה הבינלאומי של רוסיה כמעצמה עולמית.

תחילה היו לפעילות זו ארבעה כיוונים עיקריים:

1. **חידוש של** ההפלגות בצפון האוקיאנוס האטלנטי, המהווה זירת פעילות 'מסורתית' של הצי הצפוני.
2. **הגברה של** היכולות הצבאיות במרחב הארקטי – הרחבת הנוכחות באזור מהווה, מבחינת ההנהגה המדינית, את אחד הסממנים העיקריים לתחייתה של העוצמה הרוסית. חלק בלתי נפרד מאותה תחייה הוא הפיתוח של התשתיות הצבאיות והעלייה בהיקף הפעילות של הצבא בכלל, ושל הצי בפרט, באזור זה. ההסבר הרשמי לכך הוא הצורך להגן על העמדות הרוסיות בארקטיקה בתנאים של התגברות התחרות הבינלאומית על משאבי הטבע במרחב זה. בהקשר זה יש לציין את הצבתו הסמלית של דגל רוסיה על קרקעית הים באזור הקוטב הצפוני על ידי צוללת רוסית לא מאוישת בשנת 2007.
3. **השתתפות** במבצע הבינלאומי נגד הפיראטיות סמוך לחופי סומליה – רוסיה התחילה לפעול נגד הפיראטים במערב האוקיאנוס ההודי, במקביל לכוח הבינלאומי, כבר בשנת 2009, גם מפני שספינותיה המסחריות נמנו עם הספינות המותקפות וגם מפני שראתה בפעילות זאת אחת הפעילויות הבינלאומיות החשובות ביותר בהיבט הימי.
4. **חידוש** הפעילות של הצי באוקיאנוס השקט, שמרכיבו העיקרי היה פיתוח של שיתוף הפעולה עם חיל הים הסיני, כולל עריכה של תרגילים משותפים שבהם השתתפו הכוחות הימיים, ואשר כללו את יחידות הנחתים הרוסיות.

רק אחר מכן הגיע גם תורו של **הים** התיכון. אמנם הצי הרוסי ביצע פעולות בודדות בים התיכון גם 'בתקופת השפל' של רוסיה בשנות ה-90, אך סימני החזרה המשמעותיים לזירה זו הופיעו רק בשנת 2007, כאשר נושאת המטוסים היחידה של הצי הרוסי, 'אדמירל קוזנצוב', הפליגה מנמל הבית שלה בעיר סוורומורסק (Severomorsk) שלחופי ים ברנץ לים התיכון. ההחלטה על חידוש נוכחות הקבע בזירה התקבלה, כאמור, רק מאוחר יותר, בשנת 2010.

תפיסת הביטחון של רוסיה בעידן הפוסט סובייטי מתאפיינת בכך שהיא אינה דנה באופן ישיר באפשרות של מלחמה כוללת, אלא מתייחסת 'לאיומים על האינטרסים הרוסיים', 'לאזורי ההשפעה', או, 'לבעלות בריתה של רוסיה'. הדבר בולט גם בדוקטרינה הצבאית הנוכחית, אשר אושרה בדצמבר 2014, בשיאו של המשבר סביב אוקראינה ולאחר השתלטות הרוסית על חצי האי קרים, אשר גרמו למתיחות המשמעותית ביותר ביחסיה של רוסיה עם המערב מאז סיום 'המלחמה הקרה'. עם זאת, במקומות הראשונים ברשימת

האיומים, מוזכרים עליית הפוטנציאל הצבאי של נאט"ו, התקדמות נאט"ו לעבר גבולותיה של רוסיה, ופריסת כוחות זרים בשטח המדינות הגובלות ברוסיה או בבעלות בריתה.¹⁰

ברית נאט"ו כמקור איום (אם כי לא איום צבאי ישיר) מוזכרת גם 'בדוקטרינה הימית' של רוסיה. על פי אותה דוקטרינה, "הגורם הקובע ביחסים עם נאט"ו הוא העובדה שהתקדמות התשתיות הצבאיות של הברית אל גבולות הפדרציה הרוסית, ומתן התפקיד הגלובלי לברית, נשארה בלתי מקובלת על הפדרציה הרוסית".¹¹

למעשה, הצורך בהחזרתה של נוכחות קבע של הצי הרוסי בים התיכון נובע ישירות מדוקטרינה זאת, וזאת בעיקר עקב נוכחותו של 'הצי השישי' של ארה"ב בים התיכון – שלאחר הצמצום של מערך הכוחות האמריקני באירופה, וצמצום צבאותיהן של המדינות האירופיות בעקבות סיום 'המלחמה הקרה' – נשאר הכוח החזק ביותר של נאט"ו, וכזה המוצב בקירבה יחסית לגבולות רוסיה.

מאז חידוש ההפלגות של הצי הרוסי לים התיכון בלטה העדיפות שניתנה לפעולות 'הנראות לעין', כמו תרגילים 'והנפת דגל' בזירה. הדבר מאפשר להניח כי מדובר בפעילות על פי עקרון 'הצי הקיים בעין', ובעיקר, הפגנה של הנוכחות הקבועה (או הקבועה יחסית) של הצי הרוסי בזירה, גם אם סדר הכוחות המופעל קטן משמעותית מסדר הגודל של הכוחות שהפעילה ברה"מ בזירה 25 שנה לפני כן. בספטמבר 2013, שנתיים לפני אישור הדוקטרינה הימית הנוכחית, הוקם מחדש 'פיקוד הכוחות הרוסיים בים התיכון', אליו מוכפפות הספינות הנשלחות לזירה מציינים שונים, כולל הצי באוקיאנוס השקט.¹²

בתנאים אלו עלתה מחדש חשיבותו של הבסיס הימי הרוסי בטרטוס.¹³ במצב של נוכחות קבועה של ספינות רוסיות בים התיכון, מהווה נמל טרטוס נקודת עגינה עיקרית עבורן. הדבר לובש חשיבות מיוחדת כאשר נשלחות לים התיכון ספינות של הצי הצפוני של רוסיה (כמו, לדוגמה, נושאת המטוסים 'אדמירל קוזנצוב'). שלב חדש בהפעלתו של הצי הרוסי בים התיכון וסביבו נפתח בספטמבר 2015, כאשר הכוחות הרוסיים נשלחו לסוריה על מנת לתמוך במשטרו של הנשיא בשאר אל-אסד.

10 הדוקטרינה הצבאית של הפדרציה הרוסית (שנת 2014), סעיף 12, מתוך אתר האינטרנט הרשמי של נשיא רוסיה: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>

11 הדוקטרינה הימית של הפדרציה הרוסית, פרסום באתר אינטרנט רשמי אל נשיא רוסיה. www.kremlin.ru.

12 האתר הרשמי של משרד ההגנה הרוסי, http://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12096837@egNews#txt

13 אף על פי שמדי פעם מושמעות התייחסויות למתקן בטרטוס כאל בסיס של חיל הים, הרי שהן על פי ההגדרה הרשמית והן במציאות המתקן בטרטוס אינו מהווה בסיס ימי לכל דבר אלא 'נקודת תחזוקה ואספקה'. בלבד

אמנם עיקר הפעילות הרוסית בסוריה מתבצע על ידי חיל האוויר, אולם לצי הרוסי ניתנו שני תפקידים חשובים במסגרת המערכה: אחריות על העברת הכוחות לזירת הלחימה, ואחריות על העברת אספקה, אשר מבוצעת מנמלים שונים בים השחור (הפעילות שמכונה ברוסיה באופן בלתי רשמי 'האקספרס הסורי'). בנוסף, מוטלת על יחידות הנחתים הרוסיות, המהוות חלק ממערך הכוחות של הצי, האבטחה הקרקעית של הבסיס שבו מוצבות הטייסות הרוסיות.

בתחילת המבצע היה התפקיד של הכוחות הימיים עצמם מצומצם למדי. על הספינות הנמצאות בחלק המזרחי של הים התיכון הוטלה בעיקר משימת התמיכה הלוגיסטית בכוחות הרוסיים בסוריה. לדברי שר ההגנה הרוסי סרגיי שויגו (Sergey Shoigu) בשיבת ההנהלה של משרד ההגנה של רוסיה (21 בספטמבר 2016), נמצאות בשלב הנוכחי בים התיכון באופן קבוע לפחות שש ספינות קרב ובין שלוש לארבע ספינות סיוע, השייכות לכל ארבעת הציים של רוסיה¹⁴.

עם זאת, במהלך השנה האחרונה חלה עלייה בהפעלתם של הכוחות הימיים במסגרת הפעילות הצבאית בסוריה. ספינות קרב רוסיות ביצעו מספר פעמים ירי של טילי שיוט לעבר מטרות בסוריה. הירי בוצע הן על ידי ספינות צי של הים השחור שנמצאות בים התיכון קרוב יחסית למטרות, והן על ידי ספינות של השייטת בים הכספי. יש לציין שבמקביל הופעלו בתקיפות האוויריות נגד המטרות בסוריה מפציצים אסטרטגיים Tu-22M (על פי הסימון של נאט"ו 'Backfire'), המוצבים ברוסיה עצמה. כמו כן, התקבלה ההחלטה לצרף לשייטת הנמצאת בים התיכון את נושאת המטוסים 'אדמירל קוזנצוב'¹⁵, שחצתה באוקטובר 2016 את תעלת למאנש בדרכה לים התיכון.

מכיוון שלא ברור מה היתה היעילות האמיתית של השימוש בטילי שיוט נגד מטרות המורדים הסורים, וכמוהו מוטל גם בספק הצורך המבצעי בשימוש בטילי שיוט ארוכי טווח ובמפציצים אסטרטגיים, ניתן להניח שהסיבה העיקרית לשימוש זה היה עצם הרצון להפגין את היכולת של רוסיה לבצע תקיפה מסוג זה ובכך לאותת לקהילה הבינלאומית, או לכל הפחות ליצור רושם, כזה, שהיכולות של רוסיה משתוות לאלו של ארה"ב.

14 הידיעה באתר הרשמי של משרד ההגנה הרוסי, http://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12096723@egNews

15 הידיעה באתר הרשמי של משרד ההגנה הרוסי, http://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12096723@egNews

סיכום

הפגנת העוצמה הימית היתה בשנת 2016 חלק חשוב מפעילותה הצבאית של רוסיה בכלל, ובזירת הים התיכון בפרט. עם זאת, תפקידם של הכוחות הימיים, כולל של הכוחות המוצבים בזירה הים התיכונית, נותר במסגרת 'הצי הקיים בעין'.

באשר לתפקיד של הכוחות הימיים בפעילות המבצעית, הרי שזה לא השתנה בהשוואה לתפקידם לאורך כל ההיסטוריה של הצי הרוסי. הכוחות הימיים ממלאים תפקיד עזר, אף אם כעת מדובר בלחימה בזירה מרוחקת אשר אין בה גישה ישירה לשטחה של רוסיה, וככזו זוהי זירה מאתגרת במיוחד מבחינה מבצעית ולוגיסטית.